

Upplysning

från Energirådgivningen i Borås

Hej!

Vill du få lägre elräkningar, bättre belysning och ökad försäljning? Samtidigt som du värnar om miljön och får en bättre arbetsmiljö? Klart att du vill.

I den här broschyren har vi samlat några smarta tips som hjälper dig med allt detta. Vi har besökt några handlare i Borås och hittat många möjligheter att **minska deras elförbrukningen och samtidigt förbättra butikernas belysning.**

Vi tror att du kan använda många av knepet även i din butik - vänd blad och börja lära dej hur!

Trevlig läsning önskar Energirådgivningen i Borås.

Innehålls- förteckning

1. Hur mycket kostar belysningen i din butik varje år?

Förmodligen mer än du tror. Belysningen utgör en stor del av en vanlig butiks elkostnad och ofta är lamporna gamla. Modern belysning däremot är väldigt energieffektiv. Att se över lokalernas belysning kan därför vara en lönsam affär. **»Lär dej att spara pengar genom fokusbelysning på sida 6**

2. Är ljuset svagare än förr och färgerna konstiga?

Lampor slits kontinuerligt och redan innan en lampa lägger av helt skiljer den sig mycket från när den var ny. Att uppdatera lampor och armaturer kan visa en ny sida av din butik och göra den mer lockande att besöka. **»Läs mer om detta och grundbelysning på sida 8**

3. Hur vill du och dina kunder uppleva butiken?

Belysningen är en viktig del av din arbetsmiljö. Samtidigt är den ett kraftfullt medel för att exponera dina varor för kunderna. Genom att hitta en balans mellan grund- och fokusbelysning får du en trivsamt arbetsplats och säljer mer.

» **Blomsterbutiken Buketten i Borås förbättrade sin belysning. Se hur på sida 10**

4. Syns din butik i mörker?

Hur man leder kunder till butiken genom bra belysta skyltar och fasader är ingen hemlighet längre: » **Vi berättar hur på sida 12**

5. Vilken lampa skall du egentligen köpa?

Det finns en djungel av lampor och det kan vara svårt att veta vilken som passar till vad. Och vilka är för- och nackdelar med de olika lamptyperna?

» **Se materialindex på sida 14**

6. Hur var det nu igen..?

» **Sammanfattning på sida 16**

1. Fokusbelysning

Fokusbelysning sätter, just det, fokus på något du vill framhäva: en vara, en vägg eller kanske kassadysken. Ofta används glödlampor eller halogenspotlights för denna typ av belysning.

Byt ut halogenspotlights mot keramiska metallhalogener.

Halogenspotlights används ofta som fokusbelysning. En halogenspotlight alstrar mycket värme och håller inte särskilt länge. Keramiska metallhalogenlampor är ett bra och energieffektivt alternativ till halogenspotlights. Keramiska metallhalogener ger mycket ljus och en enda lampa kan ersätta upp till fem halogenlampor. De passar därför bra när man vill ha mycket fokusbelysning någonstans, t.ex. i ett skyltfönster, på en pall med varor eller kanske en hel vägg. Keramiska metallhalogenlampor passar däremot inte i samma armaturer som halogenlamporna utan kräver att nya armaturer införskaffas.

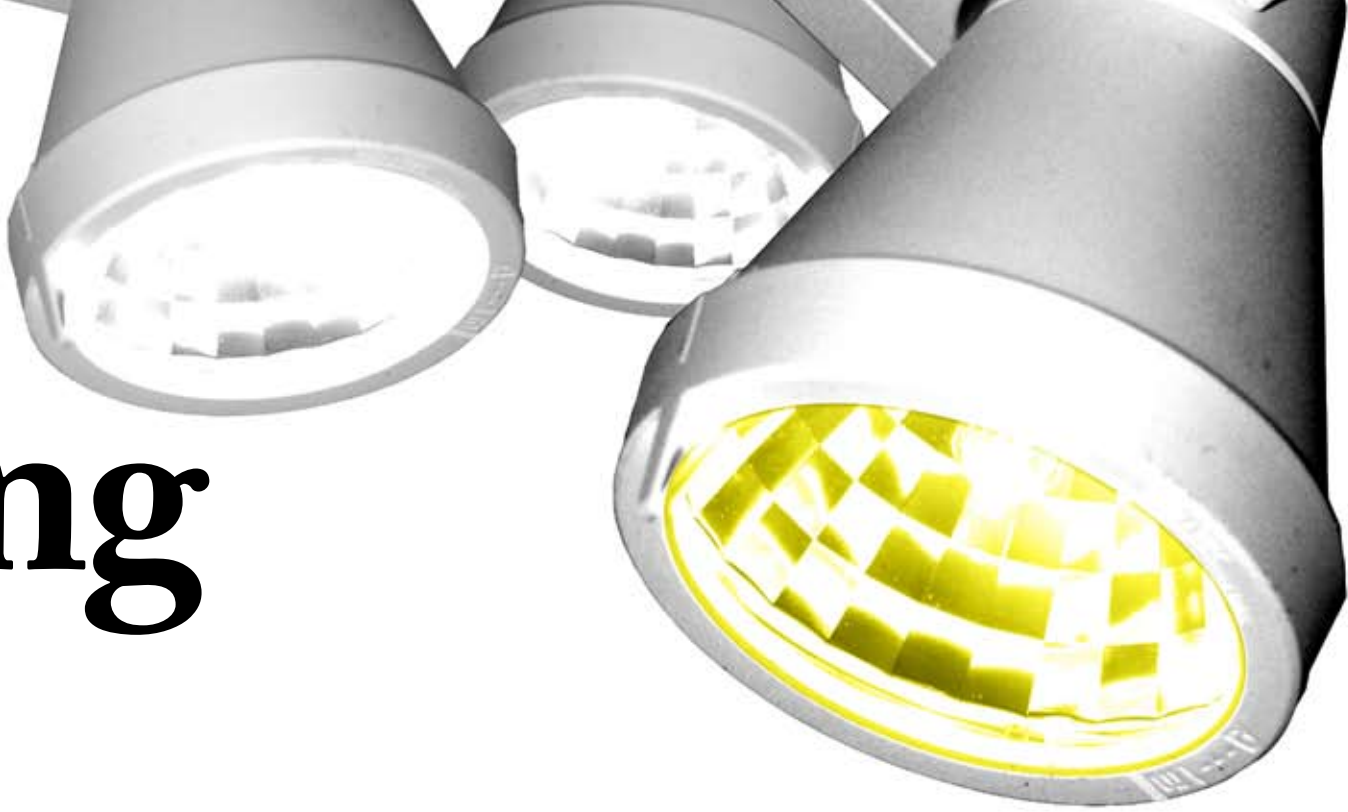
»**Lär dej mer om keramiska metallhalogener på sidan 14.**

Byt ut glödlampor mot lågenergilampor

Även vanliga glödlampor finns ofta i riktade spotlights. Ett enkelt sätt att spara el är att byta ut glödlamporna mot lågenergilampor. Samma armaturer kan användas och elförbrukningen reduceras med minst 60%. En lågenergilampa är visserligen dyrare än en glödlampa och kan kosta upp mot 200 kr. Den förbrukar dock såpass lite el att den har betalat av sig redan efter något år. Räknar man dessutom in att lågenergilampor håller upp till tio gånger längre än vanliga glödlampor inser man snabbt att bytet till lågenergilampor är en bra affär. Tänk på att det finns många olika varianter av lågenergilampor och alla fungerar inte lika bra som spotlights. »**Läs mer om vilka lågenergilampor som är lämpliga på sidan 15.**

ing

Furulunds *tygbutik i Borås*
har bytt ut sina gamla glödspottar mot effektiva
lägenergilampor. Efter bara 2 år har den minskade
elkostnaden redan betalat inköpet och butiken kom-
*mer nu att **spara minst 4000 kr/år.***

*I klädbutiken **Indiska** i Borås finns det mängder av*
halogenspotlights. Om 145 av dem byttes ut mot 31 keramiska metall-
halogenlampor skulle butiken efter en återbetalningstid på 4-5 år
spara ca 50 000 kr/år
i minskade elkostnader.

2. Grundbelysning

Grundbelysning är helt enkelt den grundläggande upplysningen av ett rum. I en butik kommer grundbelysningen ofta från lysrörsarmaturer eller många halogenspotlights.

Byt till energisnålare lysrör

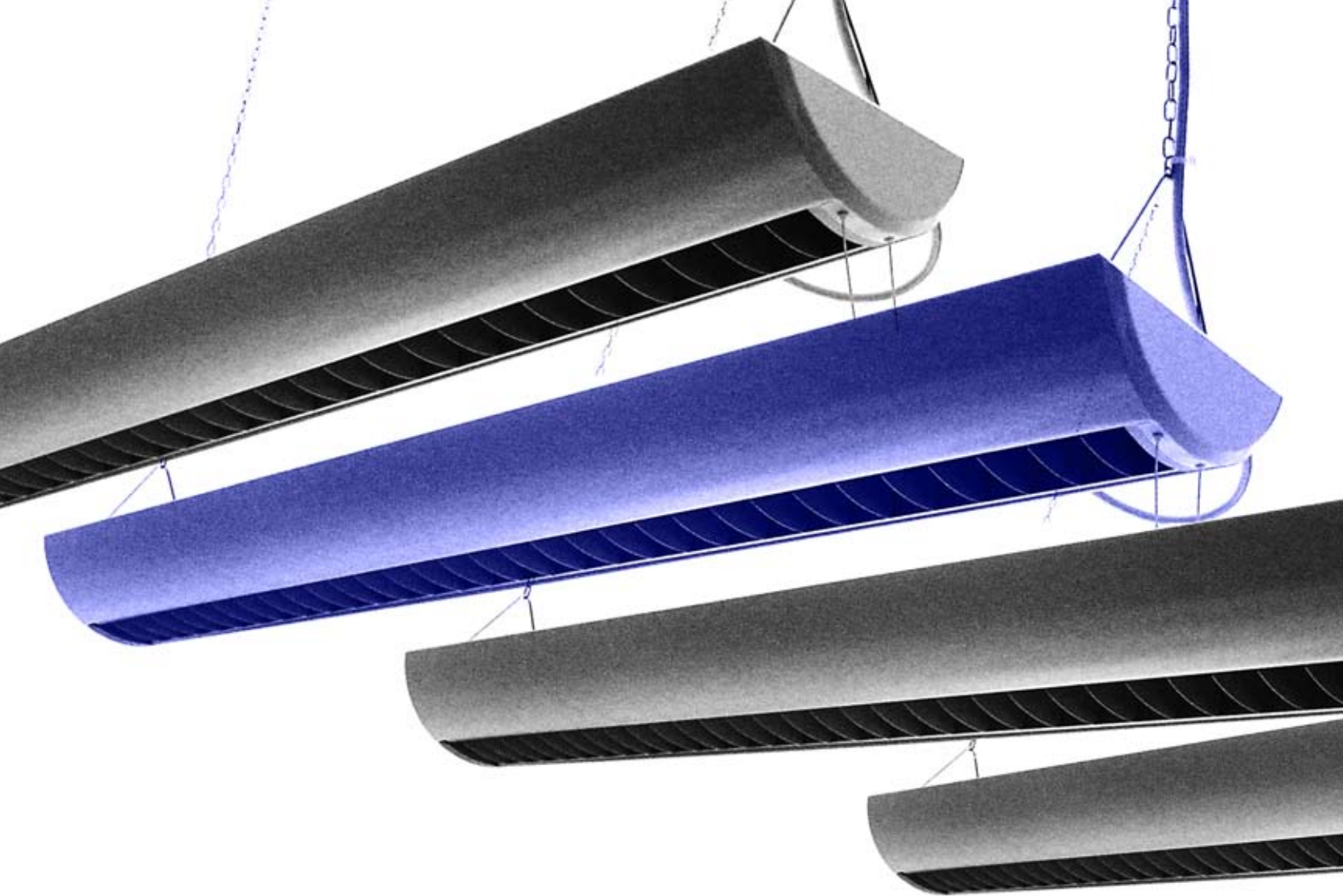
Nya lysrörsarmaturer (så kallade HF-don med T5-rör) är energisnåla och ger bättre ljus än äldre modeller - som dessutom ofta flimrar, blinkar och drar mycket energi. HF-don med T5-rör ger även mer ljus än äldre lysrör och armaturer och det behövs därför färre lysrör för att få samma ljusmängd i lokalen.

Hitta balans i belysningen

Bra belysning handlar mycket om att hitta en balans mellan grund- och fokusbelysningen. Ofta behövs inte alla lampor som ingår i den befintliga grundbelysningen. Om grundbelysningen minskas ned får fokusbelysningen dessutom bättre effekt. Förhållandet mellan grund- och fokusbelysning skapar stämning i butiken och ger den den där rätta känslan.

Skinn-Jan i Borås rekommenderas att **plocka bort grundbelysningen och ersätta med endast fokusbelysning.** *Gamla lysrör och halogenspotlights tas bort och istället monteras keramiska metallhalogener. Butiken får en mer inbjudande känsla och varorna ett tydligare fokus. Åtgärden betalar av sig på fyra år och sänker därefter elkostnaden med minst **2500 kr/år.***

Korrekt färgåtergivning

I många butiker är lysrören slitna och återger färgerna dåligt. Om lysrören byts ut i olika takt kan färgåtergivningen skifta beroende på var i butiken man befinner sig. För att få så bra färgåtergivning som möjligt ska du använda fullfärgslysrör och inte de enklare enbandslysrören. Färgkoden "840" ger ett klart vitt ljus och färgkod "830" ett gulvitt ljus, mer likt ljuset från en glödlampa.

Reglering & styrning

Finns det delar av dina lokaler som bara besöks då och då: fikarum, lager eller korridorer? I så fall kan det vara en god idé att närvarostyra belysningen där så att det bara lyser när det behövs. Moderna närvarosensorer kan vara relativt billiga och är ett smidigt sätt att minska elförbrukningen. »**Läs mer om närvarosensorer på sidan 16.**

Rengör lamporna regelbundet

Ett sämre ljus i butiken behöver inte alltid bero på gamla lampor. Ibland är allt som behövs för att ljuset ska bli bättre en rejäl rengöring av lampor och armaturer. Smuts och damm kan även göra att lamporna blir farligt varma och därmed en brandfara. Att regelbundet städa av lamporna förhindrar detta och gör dessutom att de håller längre.

3. Sälj mer med bra ljus

En bra balans mellan grund- och fokusbelysning är alltså en början till att få en god ljusmiljö. Men vad mer skall man tänka på? Blomsteraffären Buketten på Västerlånggatan i Borås fick hjälp med att förbättra sin belysning utifrån följande fyra uppmaningar.

1. Uppdatera ljuskällorna

Före omgörningen bestod butikens belysning mest av lamparmaturer med första generationens metallhalogenlampor med många år på nacken. Genom att byta till nyare lampor, rengöra ljusanläggningen och rikta om vissa ljuskällor kunde man plocka bort flera armaturer, spara energi och ändå få bättre ljus.

2. Skapa bättre arbetsmiljö

De gamla armaturerna på Buketten var olika gamla och gav ett oroligt ljus. Genom att byta armaturerna och rikta om fokusbelysningen förbättrades arbetsmiljön avsevärt. För att ytterligare förbättra ljusmiljön förstärktes belysningen över viktiga arbetsytor som kassadisk och arbetsbänkar med energieffektiva lysrörsarmaturer.

“Med hjälp av den nya belysningen kan vi exponera våra varor mycket bättre och detta har definitivt hjälpt oss att
öka vår försäljning.
Samtidigt har vi fått en bättre arbetsmiljö och är på det hela taget väldigt nöjda.”

Kenneth Olofsson, butikschef Buketten

En väbelyst dalia från Buketten

3. Ta fram färger

I affärens kyl för snittblommor fanns tidigare enbart lampor med kallt ljus. Idag finns också varmt ljus i olika nyanser som framhäver blommornas färger och kontraster. Genom att t.ex. belysa rosorna med varmt ljus kommer de röda nyanserna till sin fulla rätt och blommorna känns mer levande.

4. Locka och leda blicken

Förut hade butiken ett platt ljus som fläckvis förstärktes med fokusbelysning. Genom att skapa mjuka kontraster och skuggor och låta ljuset variera uppfattas nu butiken som mer spännande. Den nya fokusbelysningen riktas mot områden och varor som verkligen ska exponeras. Att fokusera ljuset på valda platser är alltid ett bra sätt att leda blicken och locka kunder runt i butiken.

4. En lysande entré

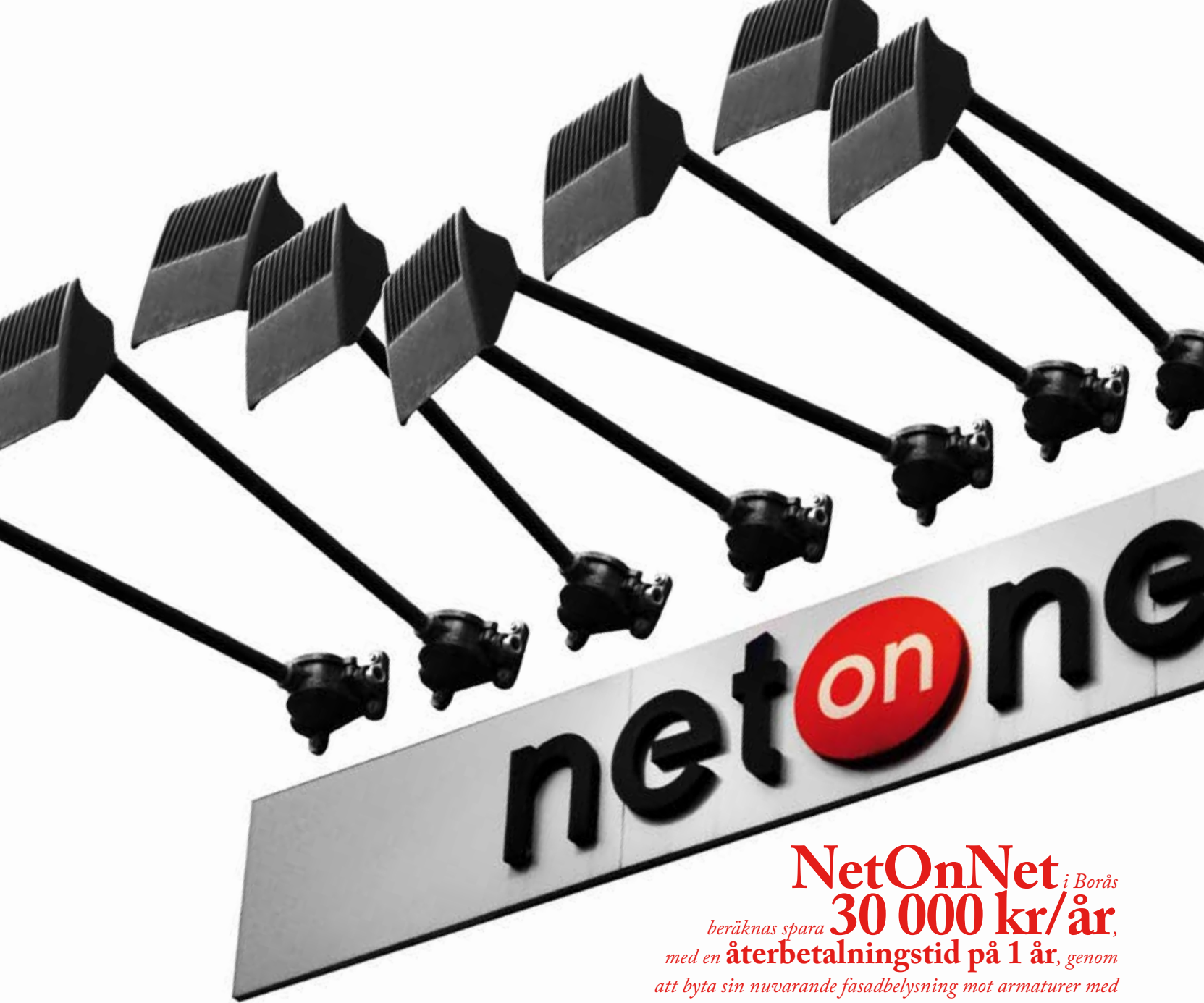
En lyckad belysning av skyltar och fasader väcker uppmärksamhet, skapar stämning och ger ett positiv intryck hos dina kunder. Äldre fasad- och skyltbelysningar har ofta mycket hög effekt och slukar därför stora mängder el.

Skyltbelysning

Att belysa butikens skyltar på ett bra sätt är en viktig del i marknadsföringen. En inglasad skylt som belyses från insidan med lysrör är oftast energieffektivare än separata spotlights från väggen. Lysdioder är mycket energisnåla och kan vara effektfulla att använda som bakgrundsljus tillsammans med distansmonterade bokstäver.

Tidsstyrning

Fundera på vilka tider som fasaden och skyltarna behöver belysas. Det är vanligt med butiker som har fasadbelysningen tänd även mitt på dagen, vilket knappast är nödvändigt och bara orsakar onödig elförbrukning. Ett skymningsrelä tänder och släcker ljuset beroende på omgivningens ljusnivå. En billigare lösning för att styra belysningen är att koppla in en timer. Att ha fasta rutiner och utse någon som ansvarar över belysningen är ytterligare ett sätt att se till att fasad- och skyltbelysningen inte är tänd i onödan.

NetOnNet i Borås
beräknas spara **30 000 kr/år**,
med en återbetalningstid på 1 år, genom
att byta sin nuvarande fasadbelysning mot armaturer med
energieffektiva keramiska metallhalogenlampor.

Fasadbelysning

Moderna metallhalogenlampor passar perfekt som fasadbelysning och går att använda för att skapa effektfulla kontraster. Jämfört med äldre lamptyper behövs det mindre än hälften så många metall-halogenlampor för att ge samma mängd ljus, dessutom med en lägre elförbrukning. Ett annat alternativ är att använda armaturer med stavformade lågenergilampor. Ett riktvärde är att en armatur med lågenergilampor med en total effekt på 36 W motsvarar en äldre armatur med en effekt på hela 300 W - det behövs alltså bara en tiondel av effekten. Energi- och miljöbesparingarna blir stora och investeringskostnaderna betalar sig snabbt.

5. Material- index

Lysrör

- » Effektivt utbyte energi/ljus
- » Låg energiförbrukning
- » **Enbandslysror ger dålig färgåtergivning**
- » Bättre färgåtergivning med flerbandslysror
- » Lång livslängd
- » Innehåller kvicksilver

Klassisk glödlampa

- » Billig
- » Enkel att ljusreglera
- » Bra färgåtergivningsförmåga
- » **Energislukare - ger mycket värme men lite ljus**
- » Kort livslängd

Keramisk metall- halogenlampa

- » Lång livslängd
- » **Mycket energieffektiv**
- » En enda kan ersätta 3-5 vanliga halogenspotlights
- » Upptändningstid: 2-3 min
- » Återstart av varm lampa: upp till 15 min
- » Dyra - kräver speciella armaturer
- » Kallas även CDM eller urladdningslampor

Lågenergilampa

» **Billigt alternativ till glödlampor, passar i samma sockel**

- » Kallare och vitare ljus än från klassiska glödlampor
- » Finns i olika modeller, t.ex stavformad eller klotformad.

Tänk på:

- » Parlampor på 20 w är en bra variant, finns även med 10-15 w.
- » Som spotlight fungerar reflektormodellen bäst. Med stav- och klotformade lampor som spotlights hamnar ljuskällan fel i armaturen och ger sämre fokusbelysning.

Lysdioder (LED)

- » Flera små lampor
- » Bra för färgat ljus, passar utmärkt för skyltar
- » **Mycket lång livstid**
- » Energisnåla
- » Kommer på sikt att ersätta många vanliga lamptyper

Närvarosensor

- » Reagerar på rörelser
- » Kan anslutas till befintliga lampor
- » **Kan vakta flera hundra m²**
- » Kallas även IR-sensor eller rörelsevakt
- » Perfekt för korridorer, lager och fikarum

Halogenlampa

- » Relativt billig
- » Går att ljusreglera
- » Mycket bra färgåtergivning
- » Ger mycket värme men lite ljus
- » Klassiska halogenlampor har dålig energieffektivitet
- » IRC-halogenlampor kräver mindre energi och ger högre ljusutbyte
- » **Tips: lågvoltshalogenlampor håller längre om de dimmas ned 20%**

6. Samman

Kom ihåg:

Byt ut:

Sälj mer genom att:

Spara el:

fattning:

- » Belysningen står för en stor del av din elkostnad
- » Nya lampor och armaturer är energieffektiva och ger mer ljus
- » Rengör lampor och armaturer regelbundet

- » Glödlampor mot lågenergilampor
- » Halogenspotlights mot keramiska metallhalogener
- » Gamla lysrör till nya energieffektiva med rätt färgtemperatur

- » Hitta en fin och säljande balans mellan grund- och fokusbelysning
- » Locka kunderna till vissa varor m.h.a. fokusbelysning

- » Nya skylt- och fasadbelysningar sänker elförbrukningen dramatiskt
- » Tidsstyrning och närvaroreglering hjälper dej också att inte slösa el

Nu har du lärt dig hur du redan idag kan
förbättra belysningen i dina lokaler och samtidigt spara
både pengar och miljö! Tveka inte att **besöka din**
elhandel eller höra av dej till oss
om du undrar något. Lycka till!

Vänliga hälsningar

Energirådgivningen i Borås

Jesper Pettersson 033 - 35 83 78

Sponsorer: BORÅS STAD

VATTENFALL

bornet®

 egma ab

FAGERHULT

SJUHÄRAD

Sjuhärads kommunalförbund
DOLLEBYGD • BORÅS • HERRILJUNGA • MARK • SVENLJUNGA • TRANEMO • ULRIKHAMN • VARBERG • VÄRGÅRDA

Material:

Grafisk form:

AKKA

